

«THE MUSEUM LAB»: МІЖНАРОДНА ПРОГРАМА ДЛЯ МУЗЕЙНИХ ФАХІВЦІВ З АФРИКАНСЬКИХ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

У травні 2023 року розпочалася третя міжнародна програма «The Museum Lab», що з 2021 року служить платформою для спільного навчання, обміну і освіти професіоналів музейної сфери африканських і європейських країн. Програма була спільно розроблена чотирма партнерами-засновниками: Німецькою службою академічних обмінів [German Academic Exchange Service (DAAD)], Музеєм природознавства (Берлін) – Інститутом еволюції та біорізноманіття Лейбніца [the Museum für Naturkunde – Leibniz Institute for Evolution and Biodiversity Science (MfN)], Магістерською програмою з музейного менеджменту і комунікації Берлінського університету прикладних наук [Master's Programme in Museum Management and Communication at the University of Applied Sciences Berlin (HTW)] та африканською консалтинговою групою The Advisors (the African consultancy group The Advisors). Понад 40 музейників з різних установ брали участь у підготовці проєкту як у Німеччині, так і в Кенії. Проєкт створено для підтримки професійного обміну досвідом між кураторами, дослідниками та керівниками, які працюють у музеях, галереях та на об'єктах культурної спадщини в африканських і європейських країнах, що дозволяє обмінюватися знаннями, навичками та кращими практиками, а також підтримує їхній індивідуальний професійний розвиток.

У програмі цього року брали участь 52 учасники із 20 європейських і 19 африканських країн. Із 3 травня по 30 жовтня програма включала три робочі модулі, резиденцію в музеї та 2 онлайн зустрічі. Програма усіх модулів була інтенсивною. Перший модуль розкриває складні історичні переплетіння, що об'єднали Африку і Європу в минулому і пов'язують їх у сьогоденні. Модуль складався із 5 днів онлайн семінарів, що відповідали основним темам програми: концепції різноманіття, яка представлена через призму концептуальної основи «Критична грамотність у сфері різноманіття» («Critical Diversity Literacy»), переосмислення колоніальної історії та колоніальної спадщини, питання пам'яті, архітектури і публічного простору, глобальні зміни клімату і сталий розвиток, африкансько-європейський обмін у сфері мистецтва і культури, а також ринки мистецтва в Африці та Європі.

Другий модуль програми «The Museum Lab» відбувся у Берліні (Німеччина). Програма включала музеї, об'єкти спадщини і мистецькі простори в Берліні та околицях, зустрічі із професіоналами, залученими до роботи з колоніальним минулим музеїв, питання оцифрування та реституції колоніальних фондів, а також обговорення процесів трансформації музеїв для залучення культурного і природного різноманіття. Музеї є частиною суспільного життя та історії, вони свідчать про відносини між суспільствами, країнами і континентами. Як динамічні інституції, вони зобов'язані вчитися на власній історії та активно формувати зміни для людей на місцевому і глобальному рівнях. Під час відвідування музеїв і місць історичної спадщини (Memorial Berlin Wall, Julia Stoschek Collection, Palais Populaire, Urban Nation Museum for Urban Contemporary Art, Ethnological Collections and Asian Art та інші) учасники програми мали можливість ознайомитися з тим, як сучасні музеї працюють з питаннями колоніального минулого Європи та які кроки приймаються на шляху до демократизації музеїв і сталого розвитку. Також були помітні і виклики з якими стикається сучасна музейна спільнота на цьому шляху.

Окремо слід відзначити частини програми, що проводилися у природничому музеї (Museum für Naturkunde Berlin). Працівники ознайомили учасників програми із сучасними підходами до побудови експозиції та освітніми програмами музею. Вражають сучасні методи оцифрування багаточисельних природничих колекцій. Процеси оцифрування є максимально автоматизованими, а сучасне оптичне і комп'ютерне обладнання та спеціалізоване програмне забезпечення дають можливість отримання різноманітних варіантів цифрової інформації високої якості про об'єкти.

Ключовою фазою програми стала резиденція у Зенкенберзькому природничому музеї (Senckenberg Naturmuseum Frankfurt), що у Франкфурті-на-Майні. Ця інституція є одним з найбільших музеїв природознавства у Німеччині. Резиденція відбувалася протягом двох тижнів, під час яких була надана можливість дослідити роботу музею із середини, познайомитися з науковцями різних відділів і спеціалістами з побудови експозиції та виставкових проєктів, працівниками відділу, які проводять освітню і популяризаторську роботу. Неможливо не відзначити високий рівень освітньо-педагогічної роботи, що виконується у музеї. Окрім освітніх програм різного рівня та тематик для шкільної аудиторії, віднедавна у музеї також функціонує спеціальний освітній простір «Aha?! Science Lab», де молодь, діти і їхні батьки можуть розглянути цікаві об'єкти з природничих колекцій, долучитися до справжніх дослідницьких проєктів і поспілкуватися з науковцями цього музею. В цьому просторі також функціонує науковий лекторій.

Відвідування наукових відділів Зенкенберзького науково-дослідного інституту і природничого музею дало можливість скласти картину науково-фондової роботи. Науковці Зенкенбергу використовують бази даних SeSam та AQUiLA, які надають доступ до колекцій інституції. Переважна частина фондового матеріалу є оцифрованою. Матеріали оцифровуються за допомогою сучасного обладнання, яке дозволяє отримувати зображення високої роздільної здатності для використання у наукових дослідженнях.

Третій модуль проходив у м. Найробі (Кенія) та мав назву «Музеї майбутнього: прийняття різноманітності та сталого розвитку у Найробі». Організаторами програми виступали Національний музей Кенії (National Museums of Kenya), Університет Найробі (University of Nairobi) та Goethe-Institut Кенія. Двотижнева програма включала відвідування музеїв (Contemporary Kenya Art Gallery, Karen Blixen Museum, Peace Memorial Museum, Murumbi Collection) і Національного парку, а також Центру розкопок (Olorgesailie Prehistoric Site), значну кількість лекцій та семінарів від провідних спеціалістів і діячів науки кенійських музеїв, культурних й освітніх установ. Основними темами, що розкривалися під час візитів і лекцій, були реституційні та репатріаційні процеси, оцифрування культурної спадщини, залучення спільноти до творення та функціонування музеїв, деколонізаційні процеси у музеях, вплив глобальної зміни клімату на збереження культурної спадщини та інші.

А. М. Савицька
науковий співробітник відділу Прикладної музеології
ДПМ НАН України, учасниця програми